

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelje in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAČRTOVANJE: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-60, polletna K 10-80, četrtletna K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletno K 26-40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36-.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov
od pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Šelenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petlitrica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Inzerate sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Posamezne številke po 8 vin.

Štev. 292.

V Ljubljani, v torek dne 28. majnika 1912.

Leto II.

Naš osmi strankin zbor.

V nedeljo se je sešel v Ljubljani VIII. zbor jugoslovanske socialno-demokratske stranke. Oba binkoštna praznika sta bila posvečena intenzivnemu delu; danes bodo razprave končane in delegati se razidejo na vse strani, da nadaljujejo zopet svoje delo v organizacijah, po delavnicah, med svojimi tovariši. S trdnostjo zavestjo, lahko izrekamo upanje, da se razidejo zadovoljni ter da odnese s seboj vtiske, ki bodo učinkovali dalje in dalje ter obrodili zdrave plodove v prid našemu delavstvu, v povzdigo stranke, v ojačanje našega nujnega boja.

Z zadovoljstvom in s ponosom se vsa stranka lahko ozira na delo teh dveh dni. Zakaj slika, ki jo je podal strankin zbor, je polna svetlih, žarečih barv, v njej se zrcali krasen napredek stranke v vsakem oziru, napredek napredek stranke v pozitivnem političnem znanju, napredek v intelektu. Ta razvoj se opazuje na naših zborih pač od leta do leta in vselej smo se veselili, ko smo opazili, da se je stranka pomaknila zapet za korak naprej. Seveda — preden se more v malem narodu uveljaviti stranka, ki ne more vabiti pristašev z lepimi obljubami in zvanečimi frazami, ampak jim mora praviti kruto resnico o potrebi boja, brez katerega ni niti najmanjše pridobitve je treba mnogo potrpljenja, mnogo samozavejanja, zakaj v takih razmerah je pot stranke, ki mora nastopati strogo načelno in kljubovati vsem izkušnjam oportunitizma, trnjeva in s kamenjem posuta. Jugoslovanska socialno-demokratska stranka je hodila to pot, ko so povrh še grozili črni oblaki nad glavo in so tulili divji viharji okoli nje. Ali trud in žrtve niso bile zaman; nekdanja mala družba po nemi splošnosti čudnih ljudi, ki so se imenovali socialisti, mala družba, ki živi še v svežem spominu starejših sodrugov, se je razvila v žilavo, življenja polno stranko, ki si je pridobila popolno pravico, nastopati kot edina poklicana zastopnica zavednega jugoslovanskega delavstva, katerega število se množi kakor rastlinstvo v ugodnem podnebju.

Važen je vsak zbor socialne demokracije. Važnost mu podajajo naloge, ki jih ima reševati v prid delavskemu ljudstvu. Takih nalog je imel letošnji kongres lepo vrsto, in bila so med njimi težavna vprašanja, ki so zahtevala veliko poglavitost v tvarino, mnogo resnosti in mnogo takta. Vse je opravil strankin zbor temeljito in dostojno, debate pa so pokazale zrelost našega proletariata, na katero je vsa stranka lahko ponosna.

Zbor se je moral seveda baviti s političnim položajem, ki je v Avstriji, oziroma na Avstro-Ogrskem iz davna nekakšna specialiteta, prav v sedanjem trenutku pa skrajno razburljiva specialiteta, s katero se ta čudna država pač ne more bahati, ki pa je za razredno zavedno delavstvo tem važnejši problem, ker mora ravno proletariati plačevati vse deloma skrajno tragične, od nasprotnikov uprizorjene burke. Zbor je po jako zanimivi stvarni debati označil svoje stališče napram politični situaciji; ob tej priliki pa je tudi krepko povedal svoje mnenje zlasti o dveh značilnih točkah avstroogrške politike: O zločinu pomendranj ustavi in o Čuvajstvu na Hrvaškem, ter o boju za volilno pravico na Ogrskem, ki je dobil v četrtek in petek svoj značilni krst v Budimpešti.

Najkočljivejša točka dnevnega reda je bila razprava o razmerju jugoslovanske socialne demokracije do bratskih strank, ker se je moral tukaj dotakniti skupa onih bolečnih zadev, ki jih označuje ime »česki separatizem«. O načelnem stališču, ki ga zavzema stranka v tem vprašanju, pač ni bilo dvoma. Avtonomija svoje stranke je tudi jugoslovanski socialni demokratični stranki sveta in če bi se je kdoli hotel dotakniti, bi jo branila z vso silo. Toda o tem ni bilo nikdar govora ne pri nas ne na Češkem, in interes samostojnosti je za vsako socialistično stranko v Avstriji tako močan, potreba samouprave tako življenjskega pomena, da bi naletel na najelementarnejši in najintenzivnejši upor vseh kdor bi jo skušal kršiti. Zaradi tega ni misliti na to, da bi mogla priti politična avtonomija katerekoli socialistične stranke v nevarnost.

Ali obžalovanja vredni pojav separatizma nima svojih prvotnih virov v političnih odnosih, temveč v krivem pojmovanju bistva, značaja in nalog strokovne organizacije, ki stoji izven vsake nacionalne ideologije, ker so njene vloge izključno razredno delavske. Jugoslovanska socialno-demokratska stranka stoji od nekdaj trdno na stališču, da more biti za strokovno organizacijo uspešnost boja edini merodajni faktor in da more biti boj na strokovnem polju uspešen le, če se vodi s krepko koncentrirano silo. Kdor se dotakne enotnosti strokovnih organizacij, greši zoper najvažnejše interese delavstva. O tem ni med našimi delavci nobenega različnega mnenja, in če bi bilo treba povedati le to, bi bila naloga strankinega zbora zelo enostavna. Toda čim so spori prestopili na politično polje, so se jeli bolj in bolj komplicirati in so porajali posledice, z konca in kraja. Vpoštevati je bilo treba vse to, pri tem pa upirati oko tudi v bodočnost, in dobro prevdajati, kaj utegne pripra-

viti zboljšanje, kaj pa bi moglo še poslabšati položaj.

Razprava o tej težavni točki je stala na taki višini, da je podala zrelosti zbora sijajno izpričevalo. Plod lepe debate je bila resolucija, ki jo je zbor soglasno sprejel, s čimer je podal svojemu sklepu največji povdarek. Naši sodrugi imajo sedaj direktivo, skupna eksekutiva pa podlago, na kateri bo vršila delo, od katerega še vedno pričakuje delavstvo, da odstrani zmote in napravi iz vsega avstrijskega proletariata armado, ki bo sposobna za vsak boj zoper izkoriščanje in zatiranje.

Danes ima zbor še glasovati o predlogih, ki se tičejo organizacije, opraviti vprašanje tiska, izvoliti izvrševalni odbor in rešiti eventualnosti. Opoldne utegne kongres končati svoje delo.

Zbora se je udeležilo 99 delegatov in 9 zunanjih gostov. Zastopnikov organizacij je s Kranjskega 49, s Štajerskega 12, s Primorskega (Goriško in Trst) 21, iz Istre 1, s Korškega 1, z Dunaja 1. Članov izvrševalnega odbora 10, zastopnikov uredništva 4.

E. Kristan:

V imenu izvrševalnega odbora otvarjam osmi strankin zbor jugoslovanske socialne demokracije in pozdravljam vse delegate, ki so se zbrali, da določijo našo pot za bližnjo bodočnost. Pogosto se zbiramo na boj — zakaj element večnega boja smo — ampak redko se zbiramo s tako zadovoljnim pogledom kakor to pot, ko se nam jasneje kot kdaj prej kaže, da naš boj ni brezuspešen. Daleč smo od našega cilja — ker svetovni proletariati je šele na poti do cilja — ampak eno lahko konstatiramo: da ne stojimo, da gremo naprej! Pompozne priredbe meščanskih strank nimajo tako globokega, tako resnega pomena kakor strankin zbor organiziranega socialističnega delavstva. Videli smo velike shode klerikalne stranke in tudi velike shode svobodnomislelnega meščanstva. Ampak s socialističnimi kongresi se ne morejo primerjati: naš zbor je zastopstvo organiziranega proletariata, ne le zastopstvo tistih, ki so navzoči, temveč zastopstvo mogočnih organizacij. Udeleženci meščanskih parad so nema masa, ki avtomatično pritrujejo vsemu, kar ji je predloženo. Naš zbor pa je parlament jugoslovanskega socialističnega delavstva. Ne gre nam za kopico lepih besed, temveč za resno delo in opravičeno je pričakovanje, da poda letošnji zbor plodove, ki nas približajo velikim socialističnim idealom!

Pozdravljam cenjene zastopnike bratskih strank, ki so nas počastili s svojim obiskom: predvsem zastopnika mogočne nemške stranke v Avstriji, sodr. državne poslanca dr. Ellenboga in dr. Bauerja (viharno ploskanje), zastopnika češko-slovanske stranke državne poslanca dr. Šmerala (odobravanje), zastopnika italijanske stranke sodr. Laurencicha (odobravanje), zastopnika bratske stranke iz Bosne-Hercegovine, sodr. Markiča (živahno odobravanje) in zastopnika iz Čuvajve, dežele sodr. Juraja Demetroviča. (Prisrčno ploskanje.)

Preden preidemo k nadaljnjim nalogam, je izvoliti predsedstvo. V predsedstvo so predlagani sledeči sodrugi: dr. Tomšič, Milost, Tokan, za zapisnikarje Komavli Vošank in Haramina.

Ali kdo ugovarja? Ker ni ugovora, prosim za glasovanje. — Predlog je soglasno sprejet in prosim izvoljene sodruge, da prevzamejo vodstvo zbora.

Dr. Tomšič: V imenu predsedništva se zahvaljujem za izkazano zaupanje in podeljujem besedo sodr. dr. Ellenbogu.

Dr. Ellenbogen (nemško):

Cenjeni sodrugi! V imenu nemške socialno-demokratske delavske stranke v Avstriji in kluba nemških socialnih demokratičnih državnih poslancev sva s prijateljem dr. Bauerjem prišla pozdraviti Vaš strankin zbor in vam izrekat priznanje za Vaš hrabri boj ob zadnjih državnozbornih volitvah, ko ste ob vsej potuhnjenosti meščanskih protivnikov pomnožili svoje glasove za petdeset odstotkov. Veselje nam vre iz srca nad Vašo neomahljivo zvestobito do internacionalne, ki je v Avstriji tem neobhodnejša, ker priznava meščanskega razreda ne bo trajalo večno, ker kličejo razvojne potrebe kapitalizma meščanstvo vse glasneje na združenje zoper socialno demokracijo. Dosedanji poizkusi so se izjalovili. Ampak elementarno dejstvo kapitalističnega gospodarstva se uveljavi prejalšlejši in vsled tega je tesna strnitev proletariata kategorična zahteva našega časa. O nemškem meščanstvu se je ta zgodovinski proces razredne združbe proti socialni demokraciji, sovražno bojna alijansa zoper delavstvo že izvršila. Enak proces čaka tudi druge narode! Zato trenaj čas, da se združijo vse proletariatske sile, da odstranijo vse nezdruvo, kar je nezdruvega v tej državi in da podoero vse meje, ki trgajo, ki kale socialistično internacionalo. Najglobljejšo zahvalo smo vam dolžni, ki ste v tej prokleti, otrovani okolici stopali po zgodovinski začetni poti socialne demokracije. Že-

limo in upamo, da pojde tudi ta strankin zbor dalje po tej poti v interesu osamosvojitve delavskega razreda! (Viharno odobravanje.)

Dr. Šmeral (češko):

Kot delegat izvrševalnega odbora češko-slovanske socialno-demokratske stranke in kluba čeških državnih poslancev se vam zahvaljujem za prijazno vabilo in vas najiskrenejše pozdravljam. Češka stranka zasleduje razvoj jugoslovanske stranke z najživejšim zanimanjem. Razvoj pri vas pojde enako pot kakor na Češkem: naša sedanost je Vaša bodočnost. Z aneksijo Bosne in Hercegovine je stopil jugoslovanski problem v najakutnejši v državi in trdno sem uverjen, da ne razreši tega problema jugoslovanska buržvazija, ampak da določi pot razvoju jugoslovanskega proletariata. Na Vašem strankinem zboru boste razpravljali tudi o razmerju do bratskih strank. Za poseganje preko meje smatram, če bi kakorkoli poskušal vplivati na Vaše mnenje, zato ne mislim segati v Vaše razprave. Pač pa izražam željo, da bodi Vaše posvetovanje stvarno in premišljeno z ozirom na važnost predmeta in na veliko odgovornost. Nisem prišel braniti postopanje češko-slovanske stranke, temveč za poslušam in zasledujem tok vaših razprav. (Živahno odobravanje.)

Laurencich (italijansko):

Prihajam namesto sodruga Pittonija, ki je zadržan po resnih opravkih, in vam prinašam najiskrenejše pozdrave italijanskih, a posebno tržaških italijanskih socialnih demokratov, ki so v družbi s slovenskimi sodrugi in vsakdanjih bojih spoznali važnost zgodovinske resnice, ki nalaga delavstvu, da mora v mednarodnem bratskem objemu hoditi pot socialne demokracije. Prinašam vam pozdrave onega tržaškega zavednega italijanskega delavstva, proti kateremu se zaman zaganjajo nacionalistični šarlatani, in ki mu zaman vsiljujejo obožavanje prapor ene ideje, ki hoče razušiti plodovito mednarodno solidarnost delavstva. Te pozdrave pa prinašam s posebnim veseljem današnjemu zboru, ki ima v svoji sredi tudi zastopnike tržaških slovenskih sodrugov, s katerimi bomo skupen boj proti skupnemu nasprotniku, s katerimi smo se skupno veselili izvojevanih zmag, in ki nas porazi niso razdružili, marveč nas še tesneje sklenili v pripravi, da je pot naša prava in da nas mora dovesti do cilja po katerem stremimo. Poznamo naše tržaške sobojevnike in se nam zdi, da poznamo z njimi vse slovenske sodruge. Poznamo jih kot pogumne bojovnike, poznamo jih po ogromnem delu, ki so ga izvršili v korist proletariata med svojimi tržaškimi rojaki, delo, ki mu moramo želeči vsi največjih uspehov. O socialni demokraciji, ki bi ne bila strogo mednarodna, ne more biti niti govora. Ampak če kje, je potem internacionalizem, združen z železno solidarnostjo delavstva, potreben pri nas, ki nam je usoda naložila, da moramo živeti na enih in istih tleh v najtesnejših stikih in nam obenem naložila, da moramo združeno kamen za kamenom rušiti to meščansko kapitalistično zgradbo, da se potem na njenih razvalinah zgradi nova lepša in pravičnejša družba v kateri bodo vsi uživali sadove svojega dela. V tem smislu pozdravljam ponovno cenjeni zbor želeč, da bi doseglo njegovo delo največje koristi stranki in zanemarnejšemu, revnejšemu ljudstvu, za katerega hočemo kakor dosedaj i v nadalje delati združeno pod plamtečo zastavo mednarodne social. demokracije. (Burno pritrdjevanje.)

Markič (srbsko):

V imenu socialno-demokratske stranke v Bosni in Hercegovini vas najlepše pozdravljam. Pod kakšnimi pogoji živi jugoslovansko ljudstvo v tej državi, veste dobro sami; ampak še huje občutimo vso pezo imperialistične kolonialne politike mi, ki nam avstrijski baje net ne daje možnosti, da bi se kulturno in politično razvijali. Z aneksijo nismo pridobili ničesar, položaj se ni izpremenil — uzakonilo se je le prejšnje robstvo. Avstrijski in ogrski političarji so vstvarili pri nas razmere, da drve meščanske stranke pri nas lepo za vladno in da hodijo po miloščino na Dunaj in v Budimpešto. Edina stranka, sposobna za uspešno borbo proti kolonialnemu ropu na jugu je socialna demokracija, ki je predramila bosansko ljudstvo, ga socialistično izobrazila in ga vodi v boj zoper avstro-ogrski kapitalizem. Iz Vaše sile zajemamo svojo moč, zato želim Vašim razpravam največji uspeh. (Viharno odobravanje.)

Jur. Demetrovič (hrvaško):

Cenjeni sodrugi! Hrvaški proletariati živi v izredno težkih razmerah. Simpatije ostalih bratskih strank nas krepe in jacišo odpornost proletariata na Hrvaškem in Slavonskem. V meščanstvu vsakega naroda je gnoloba, so podli elementi, ampak da je mogoče tako vladanje, kakor tiči Hrvaško, je evropski škandal. Intelektualni krivec sedanjih razmer je dr. Sušteršič, ki je z revolucionarnimi frazami zoper dualizem zapeljal hrvaške pravaše, da so sestavili zloglasno spomenico na cesarja. Reč je smešna, ampak značilna je za našo meščansko politiko, ki upa na pomoč odzgor. Dr. Su-

šteršič je uradnik tiste vlade, ki z vso brezobzirnostjo tlači in zatira hrvaško ljudstvo. Sedanje razmere so polom meščanske politike in oznanjajo na ves glas, da je edino jugoslovanski proletariati zgodovinsko poklican, da reši jugoslovansko vprašanje in avstrijski državni problem. Delavske bojne organizacije na Hrvaškem so tik pred razpustom, ki se utegne izvršiti še prihodnje dni. V Budimpešti je izšel letak »Crvena Sloboda« in komisar Čuvaj je pozval k sebi zastopnike delavskih strokovnih organizacij in jim zagrozil z razpustom. Na to infamno grožnjo je hrvaško delavstvo sklenilo, da odgovori na razpust — z generalno stavko. Demokratični elementi v Avstriji še niso dovolj jaki, da bi se zoperstavili tlačenju hrvaškega naroda. Ampak demokracija raste od dne do dne; vsi socialistični Jugoslavlani morajo postati eno telo, da bodo na vsak udarec, prizadani enemu delu, odgovorili z vajzajem, združeno silo in se z uspehom zoperstavili preganjanju. V borbi, ki nam je vsiljena, bomo zvesto vztrajali; odnehati ne bomo, ker ne moremo, in na vajzajemnem delu se bomo združili vsi. Da jugoslovanski proletariati zbere vse svoje sile in jih mobilizira za revolucionarne boje, s to željo vas pozdravljam in spremljam Vaš zbor. (Burno ploskanje in pritrdjevanje.)

Dr. Tomšič prebere ob živahnem obobravanju brzojavne in pismene pozdrave, ki so došli strankinemu zboru.

Od vodstva socialno-demokratske stranke v Nemčiji smo dobili sledečo brzojavko:

Delu osmega strankinega zbora jugoslovanske socialne demokracije v Ljubljani želimo najboljši uspeh. S socialno-demokratskimi bratskimi pozdravi

Vodstvo socialno-demokratske stranke v Nemčiji.

Od vodstva italijanske socialno-demokratske stranke v Rimu je dospel naslednji pozdrav:

»Zahvaljujem se vam za vabilo na glavni zbor jugoslovanske socialno-demokratske stranke.

Z vami čutim vse razloge oportunitete in solidarnosti, ki nam nasvetujejo, da bi moral kdo izmed nas zastopati na zboru italijansko socialno-demokratsko stranko. Toda v sedanjem trenutku nam je nemogoče ganiti se od doma. Tudi mi stojimo tik pred strankinim zborom, ki obeta biti zelo važen in ki ga pravkar pripravljamo. Poleg tega so naši državnozborni poslanci zaposleni v zbornici, da branijo včilno reformo, ki bo dala moškemu spolu v Italiji splošno volilno pravico, pa morajo zato vztrajati na svojem mestu, da skušajo napraviti zakon čim svobodnejši in čim demokratičnejši s predlaganjem potrebnih izprememb, katere morajo braniti in zagovarjati napram konservativnim nasprotnikom.

Da tega ne bi bilo, bi bil prišel sam zastopati našo stranko na Vaš zbor.

Toda, ako ne bomo osebno navzoči, štejte nas v duhu med vami, edine in solidarne z vsem, kar boste sklenili v korist in zmago vaših organizacij in v korist socialistične internacionalne.

Se enkrat se vam iskreno zahvaljujem, želeč med tem, da bi bilo delo zbora plodono in v srečo jugoslovanski socialnodemokratski stranki, členu socialistične internacionalne.

Za vodstvo italijanske socialno-demokratske stranke Pompeo Ciotti, politični tajnik.

Od socialno-demokratske stranke v Srbiji je došel sledeči brzojavni pozdrav:

»Zadržani vsled boja zoper draginjo obžalujemo, da ne moremo poslati delegata na Vaš kongres in vam pošiljamo revolucionarne in socialistične pozdrave. Živela internacionalna solidarnost proletariata!

Za srbsko socialno-demokratsko stranko: Dušan Popović.

Nadalje so dospel pozdravi od dalmatinske, koroške in štajerske deželne organizacije in od krajne organizacije v Pulju.

Dr. Tomšič prečita od izvrševalnega odbora predlagani dnevni red, Ker proti predlaganemu dnevnemu redu ni ugovora, je sprejet.

E. Kristan: Politični moment, v katerem zboruje naš strankin zbor, je izreden; še noben strankin zbor — izvzemši ob času bojev za volilno reformo — se ni vršil v tako resnih okoliščinah, saj je komaj nekaj dni od tlej, ko je na budimpeštanskih cestah živela revlucija. Važno je, da se naše politične debate udeležijo tudi vnani gostje, vsled tega predlagam k dnevnemu redu:

»Pri točki »Politični položaj« priznava strankin zbor zastopnikom bratskih strank v debati enake pravice kakor delegatom lastne stranke.

Ker proti predlogu ni ugovora, je Kristanov predlog sprejet.

Dr. Tomšič prečita pravilnik.

Milost: Predlagam, da so za predloge v smislu točke 2 potrebni podpisi petih delegatov.

Mlinar: Milostov predlog je neprecizen in bi delo strankinega zbora le zavlačeval.

Čobal: Predlagam za predloge po točki 2 opravnika podporo petih delegatov z vzdignom roke.

Milost in Mlinar se pridružit predlogu, na kar je Čobal predlog sprejel.

Dr. Tomšič predlaga izvolitev komisije za pregledovanje mandatov; v komisijo so izvoljeni sodrugi: Čobal, Kermolj, Kocmur in Sitter.

Kocmur predlaga od 30 delegatov podpisani predlog k poslovniku: V zadevi enega mandata naj se komisija za pregledovanje mandatov takoj sestane, ker je predložen protest z utemeljevanjem. (Odklonjeno).

Dr. Tomšič predlaga izvolitev komisije za redakcijo predlogov in so izvoljeni sodrugi: A. Kristan, Mlinar, Petrič, Regent in dr. Tuma.

Čobal predlaga izvolitev kandidacijske komisije in so izvoljeni sodrugi: Čobal, Gaspari, Komavli, Petrič in Sitter.

Kocmur predlaga izvolitev posebne komisije za redakcijo predlogov o organizacijskem statutu; predlog je odklonjen.

Dr. Tomšič: Prekinem zborovanje (12. ura) do dveh popoldne.

Resolucije:

Z ozirom na važnost predmetov je osmi strankin zbor soglasno sprejel sledeče resolucije o političnem položaju in o razmerju jugoslovanske socialno - demokratične stranke do bratskih strank:

Resolucije osmega strankinega zbora.

I.

Politika meščanskih strank v Avstriji in v avstroogrski državni skupini sploh ter politika nanje se opirajočih vlad vodi ob brezmišelnem preziranjju vseh gospodarskih, političnih in kulturnih razvojnih faktorjev vse narode te državne skupine vse globlje v kaos in zlasti ovira razvoj delavskega razreda. Različni poziciji koncentracije meščanskih strank niso rezultati jasnega spoznavanja skupnih buržvaznih interesov, temveč le plod od slučaja do slučaja močnejše vzplamtevalnega sovraštva do razredno zavednega delavstva.

V Avstriji se izraža mizerija te politike v popolni stagnaciji, v večnih provizorijih, v trajni negotovosti položaja, v pomanjkanju vsake zanesljive večine in jasne vladne smeri v parlamentu, pa v trajno obstojajočih in nikdar ne rešenih narodnih sporih, zlasti pa v nezasišani gospodarski bedi.

Ta politika prizadeva največjo škodo delavstvu, ki teže od vseh drugih razredov prenaša gospodarsko pomanjkanje in kulturno lakoto. Vsled tega je zavedno delavstvo edini faktor v tej državi, ki jasno čuti in spoznava mizerijo te politike, iz česar sledi, da je organizirani proletariati tisti element, ki ima najmočnejši interes na tem, da se postavijo politične razmere in da se uredi državni ustroj na taki podlagi, na kateri odpadejo razlogi sedanjih razvojnih ovirajočih bojev in se odpre polje odločilnemu boju delavstva s kapitalizmom.

V dosego tega namena je naloga stranke, njenih delov in članov, vlagati vse svoje moči za to spopolnitev in okrepčanje organizacije, da pride proletariati do onega vpliva v državi, ki mu omogoči odločilno posej v preuredbo Avstroogrške na podlagi svobode, avtonomije narodov in njih solidarnosti.

II.

VIII. zbor jugoslovanske socialne demokracije v Avstriji izjavlja, da spoznava v zavladaњу absolutizma na Hrvaškem ne le brutalno zakonolomstvo, ki se ne da opravičiti z nikakršnimi izumetničenimi argumenti, ampak tudi za nevarnost, ki preti vsem, zlasti manjšim narodom v tej državi, ter sploh vsem slabejšim razredom. Dasi je boj zoper zločinsko teptanje vsake pravice v tem slučaju najprej zadeva prebivalstva na Hrvaškem in v Slavoniji, posebno ondotnega delavstva, smatra vendar zbor ne le za svojo moralno dolžnost, temveč tudi za nalogo, ki izvira iz interesov lastne stranke in lastnega delavstva, da z najkrepkejšim poudarkom protestira proti nesramnemu zakonolomstvu in poziva vse pristaje, da izkazejo bratski stranki na Hrvaškem v slučaju potrebe vsako mogočo solidarnost. Zlasti nalaga zbor izvrševalnemu odboru da pazno zasleduje ves razvoj na Hrvaškem in stori v slučaju potrebe vse korake, s katerimi bi mogel sodrugom na Hrvaškem pomagati v njihovem pravičnem in svetem boju.

III.

Današnji zbor z ogorčenjem konstatira, da je vladajoča fevdalna klika na Ogrskem iz strahu pred splošno in enako volilno pravico, ki bi jo nujno strmoglavila in odprla tudi proletariatu ogrskih narodov pot uspešnega razvoja, nesramno in nepremišljeno provocirala ogrsko delavstvo, ko je hotelo mirno demonstrirati za svojo neoporečno pravico. Žrtve, ki so padle v budimpeštanskih bojih dne 23. in 24. t. m. ima na vesti tolpa sebičnih oligarhov, ki postavlja svoje odušerke interese nad svetost človeškega življenja. Zbor izreka ogrski bratski stranki občudovanje za odločnost, s katero je sprejela vsiljeni boj, in vsem nedolžnim žrtvam svoje iskreno sočutje. Končno želi proletariatu ogrskih narodov popolni uspeh v pravičnem boju za splošno, enako in tajno volilno pravico, ki naj postane v rokah ogrskega zavednega delavstva oster meč, in ki naj mu odpre šole najvišje politične, gospodarske in kulturne izobrazbe, njemu in delavstvu vseh narodov v prid.

IV.

Jugoslovanska socialno - demokratična delavska stranka stoji neomajano na načelu pol. avtonomije in medn. solidarnosti delav., da si more varovati svobodo akcije v svojih posebnih zadevah, obenem pa čim izuatnejše varstvo delavskih interesov.

Politični položaj naroda, v katerem stranka deluje, nalaga jugoslovanski socialni demo-

kraciji v Avstriji obzire in stike ne glede na vso internacionalo zlasti na dve strani:

1. Na bratske stranke v Avstriji, s katerimi živi državno v eni hiši, deloma v najbližji sosesčini in v mešanih naselbinah;

2. Na narodno sorodne bratske stranke v drugi državni polovici, v Bosni in Hercegovini in na Balkanu.

Z drugo navedenimi strankami navezuje jugoslovanska socialna demokracija stike v zmislu sklepov prve jugoslovanske socialno demokratske konference.

V Avstriji stremi jugoslovanska socialna demokracija po taki zvezi vseh socialno demokratskih strank, ki omogoči čim tesnejšo vzajemnost in skupen nastop v vseh zadevah, ki se tičejo interesov delavstva vseh avstrijskih narodov. Jugoslovanska socialna demokracija obžaluje, da se je nekdanji vzorna sloga avstrijskega socialističnega delavstva skalila, upa, da bo zdravi čut razredno zavednega delavstva odpravil vzroke, vsled katerih se je razmerje poslabšalo, ter pričakuje, da stori skupna eksekutiva avstrijske socialne demokracije vse mogoče korake, ki bi mogli izravnati diferenco in podati delavstvu v internacionalni združenosti vtemeljeno bojno moč.

Na strokovnem polju smatra jugoslovanska socialna demokracija krepko centralizirano, za boj proti kapitalistični mednarodni združitvi sposobno organizacijo za neizogibno, odklanja vsako cepljenje strokovnih organizacij, in želi, da bi se tudi češko-slovanska socialno demokratska stranka čimprej vrnila na to edino polje, kjer more delavstvo žeti strokovne uspehe.

Dasi obžaluje strankin zbor, da se je češki organizirani proletariati politično razdelili v dvoje strank, vendar vpoštevata argumente, ki so povzročili ustanovitve »Češke socialno demokratske stranke,« ter jo jemlje na zunanje. (Dalje prihodnjič.)

Ljubljana in Kranjsko.

— **Kregarjeva afera in klerikalna politična morala.** Celjska porota je v soboto popoldne oprostila vse štiri obtožence, oz. obtoženke obdolžene goljufije v kranjski trgovski in obrtni zbornici. Klerikalci triumfirajo. Po krivici! Od vsega začetka v Kregarjevem procesu nismo gledali Kregarjeve osebne zadeve. Njegova osebna krivica ali nekrivda je bila za javnost postranska stvar. Na zatožni klopi pred celjsko poroto je sedel drug obtoženec: klerikalni sistem, ki ne zanemarija še tako nepoštenih, še tako ostudnih sredstev v dosego svojih nepoštenih namenov. Oprostila razsodba je odvzela Erzena, Kregarja, Kregarjevo in Štefeto od teže obdolžitve; ne dotika pa se niti najmanj klerikalne politične morale, ki je dobila v celjski poroti hud udarec. Vse proces ni drugega kot sklenjena veriga sramotnih in umazanih manipulacij, ki jih riskirajo klerikalci za korekturo svoje politične sreče, izpoved za izpovedjo — neklerikalnih kakor klerikalnih priči je pritresla na dan lumparijo za lumparijo. In ravno vsled tega ta škandalozni proces ni brez koristi! Ne da bi se klerikalna natura zboljšala — delovanje z nepoštenim orodjem in orožjem, to je njena notranja postava — ampak marsikomu, ki je zasledoval proces in ki pozna le klerikalno zavijanje oči, le pobožno sklepanje rok, se je odprl pogled v kriminalno kovačnico korumpirane stranke.

— **Ljudski koncert.** Pevsko društvo »Vzajemnost« in moščanski tamburaški zbor sta priredila v nedeljo zvečer v veliki dvorani »Narodnega doma« ljudski koncert na čast delegatom, ki so prišli na strankin zbor. Vse točke sporeda, pevske in tamburaške so se izvajale tako preciozno in lepo, da so imeli poslušalci res pravi umetniški užitek. Pevovodja sodrug Balog ima izvežban pevski zbor; sodrug Lehpaer, dirigent tamburaškega zbora, pa je zopet sijajno dokazal, koliko se lahko doseže v tako kratkem času z resno voljo in pravo vnamo. Najlepsi dokaz, da so bile vse točke mnogoštevilnim obiskovalcem v resnici všeč, je to, da so morali pevci in tamburaši vedno dodajati nove točke. Kot deklamator je nastopil sodrug Vehovec, ki je recitiral tri pesmi: O. Zupančičevo »Kovaško«, E. Kristanovo »Stroj«, Zupančičevo »Raznim poetom«. Žel je, kar je samo po sebi umevno, buren aplavz. Prijetno so bili navzoči presenečeni, ko je nastopila Gorupova in s finim umetniškim razumevanju recitala Aškerčeva »Delavčeva hči« in Gregorčičeva »Romarico«.

— **Kamniški salonski orkester za pogorele v Tomačevem.** Ob otvoritvi kamniškega kopališča v nedeljo, dne 2. junija t. l. priredi Kamniški salonski orkester ob 4. popoldan koncert z vstopnino 60 vin za osebo. Z ozirom na dobrohoten namen je pričakovati obilne udeležbe.

— **Zagonetna smrt.** Dne 8. maja t. l. je nenadoma umrla na Uršnih selih nad Toplicami vžitarica Marija Kesner. Pravili so, da se ji je nenadoma vtila kri iz ust in nosa in da je umrla na licu mesta. Pokopali so jo kakor običajno. Ko je pa ležala dober teden v grobu, se je raznesla vest, da je umrla nasilne smrti. Pri sosedu so namreč par minut pred njeno smrtjo slišali, da sta počila pri Kesnerju zapored dva strela. Dne 20. maja je dala sodna komisija, ki je prišla iz Novega mesta, mrliča izkopati in ga je raztelesila. Kaj je dognala, se še ne ve.

— **Ponarejeni bankovci po 20 K v novomeški okolici.** Ljudje govorijo in šušljajo, da se dobijo v novomeški okolici, posebno v Zabajevsi, ponarejeni 20kronski bankovci. Ker ima orožništvo zadevo v rokah, se bo kmalu dognalo, koliko je resnice na tej govorici. Previdoma pa le svarimo ljudi, da naj si natančno ogledajo vsak tak bankovec od obeh strani, predno ga vzamejo v roke, da ne bodo imeli potem zraven škode še nepotrebnih potov in drugih neprilik, ki so navadno združene s posestjo ponarejenega denarja. Najbrže pa so to le prazna uganjanja.

— **Izpremenje poštnih okrajev.** Ker je dobila pošta v Trebelnem svojega pismonoša so se vasi: Cerovec, Velika in Mala Strmica iz-

ločile iz poštnega okraja šmarjetskega ter spadajo sedaj k poštnemu okraju v Trebelnem.

— **Kanarček je ušel v nedeljo dopoldne;** oddati ga je v Kapiteljski ulici št. 7 (pritličje).

— **Zdravstveno stanje mestne občine ljubljanske.** Od 12. maja do 18. maja je bilo 20 novorojenih, 1 izmed teh je bil mrtvo rojeni. Umrla jih je 21 in sicer 11 domačinov in 10 tujecev, med temi za jetiko 4 tuji in za mrtvoudom 1, vsled nezgode 1 in 15 za različnimi boleznimi. Za infekcijskimi boleznimi so oboleli: 4 za noricami, 3 za ošpicami, 3 za škrlatico (neki otrok z dežele), 1 za mumpsom, 1 za ušesom, 2 za egipt. očesno boleznijo in 2 za dušljivim kašljem.

— **Blejski grad občinstvu odprt.** Družba, ki je kupila blejski grad, je letos zopet odprla občinstvu vsa gozdna pota, ki so bila sedaj za javnost zaprta. Na udobnih krajih se bodo postavile klopi. Na gradu pa se je otvorila restavracija.

— **Kinematograf »Ideal«.** Spored za torek 28., sredo 29. in četrtek 30. maja 1912: 1. Zurnal Pathe. (Najnovejši, šport, moda itd.) 2. Moric o alkoholizmu. (Velekomično, igra priljubljeni Prince). 3. Koketna služkinja. (Kolorirana japonska drama. The Japanese Film).

— **Samo popoldne.** 4. Gospodična gospa. (Senzacijska mravna drama v treh dejanjih. Velezanimiva vsebina in umetniški predvajalci). 5. Med dvema ognjema. (Amerikanska veseligr. — Učinkovitost). — **Zadnja večerna predstava ob 9. uri na vrtu s popolnim sporedom.** Predstava na vrtu traja skoraj 2. uri.

Idrija.

— **Državna konferenca vseh rudarskih zadrug** se vrši v dne 28., 29., 30. in 31. maja 1912 na Dunaju v »Delavskem domu« v XVI. okraju. Dnevni red konference je: 1. Kakšno vrednost imajo rudarske zadruge za rudniške delavce. 2. Rudarsko zavarovanje. 3. Prememba rudarskega zakona. 4. Slučajnosti. Ljubljansko rudarsko okrožje rudarske zadruge bosta zastopala od delavstva sodruga Filipič in Brus iz Idrije ter Kraker iz Kočevja. Ob tej priliki podasta sodruga Brus in Filipič v smislu javnega shoda z dne 21. aprila t. l. ministrstvu javnih del za idrijske delavce spomenico, ki se glasi: Visoko c. kr. ministrstvo javnih del je izdalo c. kr. rudniškemu ravnatelstvu v Idriji dne 18. prosinca 1912, št. 2396/4—XVIIa—1911 nov plačilnik za delavce državnih rudnikov in žgalcin v Idriji itd. Ta plačilnik je povzročil med rudniškim delavstvom v Idriji veliko nezadovoljnost in sicer iz sledečih razlogov: 1. Delavstvo eraričnega rudnika v Idriji je prosilo draginjske doklade v sedanjem času draginje. Na mesto draginjskih doklad pa se je razveljavil stari plačilnik, po katerem so imeli erarični delavci v Idriji poleg plače v gotovini pravico tudi do brezplačnega naravnega žita in drv, po novem plačilniku pa vse to odpade ter se nadomesti s plačo v gotovini. 2. Po starem plačilniku so bili delavci pravilno uvrščeni v višje kategorije redno po službenih letih. Po novem pravilniku pa se je pri razvrstitvi že vslužbenih delavcev cela vrsta najboljših zapostavila, ker se jim niso vzela službena leta v poštev. 3. Po starem pravilniku so bili delavci v akordu za enako delo enako plačani ne glede na njih razliko normalne mezd. Po novem plačilniku pa so najposobnejši delavci dostikrat najnižje plačani, ker je manjša njih normalna mezda. Ker je že iz teh razlogov razvidno, da se je z novim plačilnikom delavcem c. kr. eraričnega rudnika v Idriji namesto zboljšanja njih položaja vsled neznosne draginje od visokega ministrstva dovolila le zamenjava naravnih v celotno plačo v gotovini, ter je pri tem še cela vrsta nedostatkov pri uvrstitvi sedaj poslujočih delavcev tako, da jih veliko celo v času 40letnega službovanja v II. plačilnik uvrščenih ne bo, ter bodo vsi ti trpeli očitno krivico pri gosposkem, akordnem in bolniškem »šihu« še največ pa pri proviziji, usoja si na javnem shodu dne 21. aprila 1912 zbrano delavstvo vročiti po svoji deputaciji na visoko ministrstvo sledečo prošnjo: Visoko c. kr. ministrstvo za javna dela blagovoli dostaviti k novemu plačilniku c. kr. erar. delavcev v Idriji, izdanem dne 18. prosinca 1912, št. 2396/4—XVIIa 1911 še sledeče določbe: 1. Temeljna plača delavca veljaj za 8 ur dela; za 10 ur dela se plača proporcionalno zveča; 2. Doslej zapostavljeni delavci naj se takoj uvrste po njih službenih letih v višje stopinje tako, da se jim šteje triletno stopnjevanje od dneva vstopa v službo. 3. Pravilno uvrščenje po službenih letih naj se brez ozira na družino delavca tako izvrši, da ne bo v nobenem slučaju prikraštan. 4. Redna premikanja na tri leta naj se tako vrše, da bo vsak delavec po 27 letih svoje službe prestopil v II. plačilnik, stopinja 5 s temeljno plačo 3 K 80 vin, če že ni do te dobe v tej ali višji stopinji; 5. K zaslužku delavca naj se mesečno prišteje na vsacega otroka do 14 leta po 3 K doklade; 6. Bolniške dneve naj se odmerjajo s 75 odstotki temeljnih plač; 7. Kurivo, premog ali drva naj dobivajo delavci po polovični režijski ceni od rudnika. 8. Akordno delo obojestransko le tedaj velja, če delavec akordno pogodbo prostovoljno prevzame. V nasprotnem slučaju pa velja le njegova dnevna mezda. 9. Pri enakem akordnem delu je delavec enako plačati ne glede na razliko njih normalne mezd. 10. Izbira množine in vrste žita je delavcem na prosto dana in se jim sme računati le po režijski ceni rudnika. Ker se je regulacija delavskih plač pri vseh ostalih državnih rudnikih z novim plačilnikom izvedla, le idrijski rudnik je pri tem vsaj v navedenih točkah zapostavljen, ker tako malenkostne remedure normalnih mezd nikakor ne nadomeščajo zgube naravnega žita in drv v taki meri, da bi se to k zboljšanju delavskega položaja prištevati smelo, vsled tega zaupa na shodu zbrano delavstvo v naklonjenost visokega ministrstva, da bo njega prošnjo uvaževalo in ugodno rešilo. Predstojajočo spomenico, se nalaga deputaciji, voljeni iz krajevnega delavskega odbora rudniške zadruge v Idriji, da

jo osebno izroči visokemu ministrstvu na Dunaju v blagohotno rešitev.

— **V razsodišče brat. skladnic** se imata zopet dva prisednika voliti. Naši odborniki brat. skladnice so predlagali v seji dne 18. t. m. da se voli sodrug Anton Kristan iz Ljubljane in sodrug Repovš iz Zagorja. Predsednik g. Billek je omenil glede na sodruga Kristana pomisleke, ker ni rudar.

— **Izjava.** Podpisana vdova in mati dveh nepreskrbljenih otrok brez provizije naznanjam s tem, da sem z 19. majem 1912 prevzela posel raznašalke lista »Zarja« v Idriji ter obljubljam vsem cenjenim odjemalcem, da jim bom skušala pri donajanju lista vsestransko redno postreči. — V Idriji, dne 23. maja 1912.

— **Ana Jurjavčič.**

— **Naznanilo** V smislu mestnega policijskega reda, § 2. se slavno občinstvo opozarja, da ne prazni gnojnih jam in stranišč pred 9. zvečer ter po 5. zjutraj, ker se bo iz zdravstvenih ozirov na te določbe strogo pazilo in kaznovalo vsake prestopke. Istotako se bo v smislu sklepa odbora seje mestne občine z dne 10. maja t. l. strogo nadziralo hišne vodovode ter po trikratnem zasačenju, da se je voda po nepotrebnem rabila ali rabila za perilo, dotičnemu pipa odvzela.

— **Brez okrožnega zdravnika** je mesto Idrija s celim sodnim okrajem vred. Rudniški zdravniki so vsako pomoč in tudi ogled mrličev odklonili, ker jim baje deželni odbor ni hotel priznati nobenega pavšala. Županstvo je nastavilo za silo za ogledovanje mrličev občinskega uradnika g. V. Novaka, katerega je okrajni zdravnik dr. Mayer protidil. Ta slučaj je zdravstveni škandal prve vrste, da Idrija s 6000 prebivalci, ki ima veliko vrsto državnih uradov in višje srednje šole pa nobenega okrožnega zdravnika. Da bi le kake epidemije ne bilo. Ko bi vsaj zdravstvenih doklad ne bi bilo treba plačevati.

— **Podružnica »Unije«** rudarjev je imela 16. t. m. svoj redni letni občni zbor. Zbora se je udeležilo precejšnje število članov. O delovanju in stanju te velevažne strokovne organizacije bomo še obširno poročali. Članov ima podružnica 272, vsekakor daleč premajhno število. Za načelnika je bil izvoljen sodrug T. Brus, za blagajnika F. Peterlin.

— **Zidarij pozor!** Delo se je pričelo v naši stroki, treba je misliti vam tudi na lani ustanovljeno organizacijo. Kdor še ni plačal prispevkov, naj to takoj stori! Blagajnik je tovariž Anton Blaznik. Tudi »Zarja« bi se v naših vrstah lahko razširila. Časa za čitanje je dovolj ob nedeljah in ob deževnih dneh. Izobrazba nam ne bo škodovala.

— **Diskusije** se vrše redno vsako soboto v rudarskem društvu. Sodrugi in somišljeniki, udeležite se jih. Kdor misli, da že vse ve sam, je po navadi največji nevednež.

Štajersko

— **Kapitalističen umor.** Iz Trbovelj poročajo: V pralnici se je zgodila v noči od 13. na 14. maja ob 4. zjutraj grozna nezgoda, o kateri je »Zarja« že poročala: Delavec Nikolaj Volaj se je v odmoru vlegel na jako široki gonilni jermen in je od utrujenosti zaspal. Tega ni opazil strojnik, ki je spustil stroje v tek. Jermen je spečega Volaja prenesel med kolesje strojev, ki je vse telo in posebno glavo nesrečnega delavca v pravem pomenu besede strlo. Revez je bil takoj mrtev. Volaj zapuščal vdovo v blagoslovljenem stanju in šest malih otročičev. Zopet drastičen dokaz, na kak brezvesten način postopa uprava rudnika v Trbovljah z življenjem ubogih trpinov. Majhne plače, ki jih trboveljska premogokopna družba plačuje pri njej vposlenim delavcem, sili delavce za izvrševanje takozvanih nadšihov. Tudi Volaj se je z ozirom na delo in je z malimi presledki neprenehoma delal do torka zjutraj. Od same utrujenosti je bil Volaj že skoraj nezavesten. Očitno je, da je Volaj nameraval delati še dalje, ker drugače bi se ne vlegel na jermen, temveč bi šel domov. Trboveljska premogokopna družba bo seveda rekla, da se je Volaj sam ponudil. V resnici pa sili družba delavce k delu, ki presega vse človeške moči, ker jim za normalno delo plačuje tako sramotno nizko mezdo, da delavcu, ki hoče vsaj za silo nasititi svoje lačne otroke, ne ostane nič drugega kakor udinjati se tej gosposdi na milost in nemilost. Tudi pazniški organi vedno nagovarjajo delavce, naj napravijo namesto po enega kar po dva šihla. Kaj za to, da je prepovedano delati nadših! Saj si zna družba pomagati v slučaju kajne inspekcije s tem, da napravi iz nadšihov kratkomalo nadure, s tem prevlari inspeksijske organe in stvar gre po svojem protipostavnem potu dalje. Samo po sebi razumljivo je, da družba prihrani na ta način celo vrsto delavcev, ki bi jih morala sicer pri sedanjih produkciji premoaga imeti, oziroma nastaviti. Zelo pogosto se v takih slučajih zgodi, da napravijo delavci v mesecu zelo mnogo šihov, a dobe za ves svoj trud naravnost smešno bagatelo. Gospoda pa vest prav nič ne peče, čeprav otrokom odvajamejo reditelja. Trboveljski rudnik v sedanjih upravnih

— **Obsojen vojak.** Vojak Alič, ki je bil v Hrastniku na dopustu z bajonetom nevarno ranil svojo bivšo ljubico in njenega otroka, je bil obsojen pred vojaškim sodiščem v Celju na dvanajstmesečno ječo.

— **Ponesrečen delavec.** 17letnemu delavcu Janezu Paradižu, delavcu za posodo v tovarni v Celju, je butnil težki stroj s tako silo v glavo, da so ga nezavestnega pripeljali v celjsko bolnišnico, kjer je čez dva dni na poškodbah umrl.

— **Vsled brezdelnosti v smrt.** 72letni strojarski pomočnik Lovrenc Tišler je bil 33 let zaposlen v mariborski usarnji. Pred kratkim pa je bil vsled pomanjkanja dela odpuščen. To si je vsel tako k srcu, da je 23. t. m. zvečer zapustil stanovanje in tekkel k Dravi, v katero je skočil in utonil. Trupla dosedaj še niso dobili.

— **Poskušen samomor.** V Ptuj se je hotel ustreliti pionir V. Pölzl pa se je slabo zadel in se samo težko ranil. Spravili so ga v vojaško bolnico.

— **Roparski umor.** V noči od četrta na petek je vlomila v vasi Obšine pri Mariboru močno oborožena tolpa vlomilcev pri posestniku Raču. Hišo so popolnoma oropali. Šest domačih ljudi se je krepko branilo pred roparji, vendar pa so nasprotni premočji podlegli. Enega sina so roparji ubili, drugih pet pa je zadobilo smrtno nevarne poškodbe. Orožništvu se kljub pridnemu iskanju roparjev še ni posrečilo prijeti.

Koroško.

— **Sankcionirana deželna zakona.** Od koroškega deželnega zbora sklenjena zakona glede na prispevek domačih občin k stroškom za svoje občane, ki se nahajajo v javnih bolnišnicah in ne morejo sami plačati ter glede na naklado na vino v Celovcu sta bila sankcionirana.

— **Smrt v Dravi.** V Beljaku je skočil čez Dravski most v Dravo 33letni delavec Ivan Stingl, ki je bil zadnjič v službi v Kernovi pivovarni, kjer pa je izstopil. Neki Kleinercher je videl samomorilca, ko se je zavihtel čez mostno ograjo in se spustil v vodo. Skočil je za njim in posrečilo se mu je, da ga je spravil na obrežje. Toda Stingla niso mogli več oživeti. Vzrok samomora je neznan. Stingl je doma iz Kamne gorice in pristojen v Sentvid ob Glini.

— **Izgubljen učenec.** Že pred 8 dnevi je izginil v Celovcu 9letni učenec J. Oswald. Šel je po navadi v šolo in se ni več vrnil. Kljub temu, da se sin ni toliko časa vrnil, je mati šele večeraj naznanila, da je deček izginil. Policija sumi, da se je deček kje ponesrečil, ker je skoro izključeno, da bi bil pobegnil.

Goriško

— **Goriški deželni odbor in učiteljstvo.** Vsi revni sloji čutiljo neznosno draginjo, ki vedno bolj narašča. Med temi je močno prizadeto učiteljstvo, ki sploh nima v vodilnih osebah nobenega odkritega prijatelja. To se je že ob nešteto prilikah pokazalo in se še vedno nadaljuje. Gotovi krogi poznajo prav dobro učiteljsko bedo, a v svojem strankarskem fanatizmu ne morejo priskočiti na pomoč in ublažiti nečloveškega življenja učitelja-trpina. Značilno je od goriškega deželnega odbora, kako je zavrnil prošnjo za podporo goriških učiteljev, ki so v trimesečnem kursu v Ljubljani in morajo potrpežljivo skrbeti tudi za svoje družine doma. leg sebe skrbeti tudi za svoje družine doma. Deželni očetje v skrbnem goriškem deželnem odboru so namreč odbili prošnjo učiteljem z odgovorom, da — ni denarja. V odgovoru je deželni odbor tudi razodel, da bi se morala prošnja predložiti še deželnemu zboru, za kar bi bil potreben podpis vsaj enega poslanca. Ampak preden se snide goriški deželni zbor, bo tečaj že davno pri kraju in učitelji-prosilci lahko za vedno opuste nado na podporo. Zakaj slovensko-klerski in italijansko-liberalni deželni odbor je tako ukrenil v svoji veliki modrosti, da nima denarja za stradalajoče učiteljske družine...

— **Banjšice.** V nedeljo 19. t. m. se je vršil pri nas prvi shod socialno - demokratične delavske stranke. Naša planota, ki leži nad 700 m nad morjem, je obljubena le po poljedelcih, in ker je obilo sveta, tudi mladina ne zahaja toliko v tujino iskat dela, kakor v drugih goriških občinah. Zato se je tembolj čuditi, koliko zanimanje je kmečko ljudstvo izkazalo na Banjšicah za predavanje sodruga dr. H. Tuma. Zbrali so se skoraj vsi posestniki in županom vred ter so pazljivo sledili govoru in razgovoru, ki se je vršil od 3 do pol 6. Brez izjeme so pritrdili stališču delavske stranke, da je treba izboljšati položaj delavcev, ki ter izrekli željo po organizaciji. Vendar je prevladal glas, da kmečko ljudstvo ni še zrelo za organizacijo, ker je bilo dosedaj prezahtevano, premalo poučeno o političnem življenju in o lastnih interesih. Slovenskega kmeta je dosedaj vse učilo le pokorščine. Kmet vidi še vedno v duhovni in posvetni gospodi svoje voditelje, gospodje dajejo jim izključno verski pouk, gospodje jim merijo pravico, gospodje jim odmerjajo davke in vse to mora biti prav tako, kakor je bilo od davnaj. Da bi se smel kmet sam postaviti po robu, to se zdi nemogoče! In res je. Ako bi se kmet samostojno organiziral in izpoznal moč svoje organizacije skupno z organizacijami delavstva, potem bi bilo konec njegovega izkoriščanja. Že sedaj, ko je delavska stranka izvajala splošno volilno pravico, poteza se duhovna gospoda z vso močjo, da bi kmeta politično organizirala v ljudski stranki pod njenim vodstvom in spravila gospodarsko odvisnost od politične klerikalne organizacije potom posojilnic in kmečkih zadrug. Že to gibanje za združevanje med kmeti premenilo je politično moč strank med slovenskim ljudstvom. Kaj ko bi se kmet neodvisno organiziral od duhovne in posvetne gospode politično samostojno tako, kakor delavec? Kaj ko bi poljedelec združen z delavcem zastopal enake koristi in se v bran postavil združeno proti izkoriščanju velikega kapitalizma s pomočjo vlade in državnega zbora? Prvi shod v Banjšicah je vzdrnil zapuščeno našega kmeta, Marsikateri, ki je bil na shodu, bo premišljeval o tem, kar je slišal in pritrjeval, da je vse res, kar se je govorilo o žalostnem položaju poljedelca in delavca, marsikateri bo priznaval, da ni nobene pomoči od drugod, nego v združitvi poljedelca in delavca, ter se mu oživi upanje, da je ta združitev mogoča vendarle in da z njo pride tudi rešitev slovenskega ljudstva. Glas: združite se kmetje, kakor se družijo delavci, oslobodite se gospode, kakor so se delavci, zavznel je tudi na zapuščeni Banjški gorski planoti in ta glas enkrat zagnan, nikdar več ne utihne!

— **Napačen župan.** V podružnici Ljubljanske kreditne banke v Gorici se je zgledil že dni župan iz Bat. Predložil je podružnici zapisnik občinske seje, v kateri je bilo dovoljeno, da namne občina 6000 K posojila in odklop deželnega

odpora, s katerim se to posojilo dovoljuje. Ker se je zdela uradnikom cela zadeva sumljiva so vprašali deželno hipotekočno banko, kaj je s tem posojilom. Toda tam o posojilu niso vedeli ničesar. Neznane mu županu, ki se je izdajal za pravega župana Andreja Modona iz Bat so naročili, da naj se zgledi popoldne in so pridržali njegove listine. Toda dozdevni župan je uvidel, da mu je nakana izpodletela in ga ni bilo. Uvedli so strogo preiskavo, toda do sedaj še niso mogli priti na sled predrzemu goljufu.

— **Nabito puško** je pustil v sobi Peter Biasol iz Ronkov. Otroci so jo dobili v roke in se seveda igrali z njo. Zgodilo se je, da je bila pri takem igranju s strelom iz puške zadeta hčerka Beatrice, ki je umrla. Biasol je obsojen na 10 dni strogega zapora s postom.

Istra.

— **Narodnjaški krumirji.** Zaradi zadnje tramvajske stavke v Pulju obrekuje narodnjaška »Naša Sloga« na vse pretege socialiste. Ali tej gospodi povemo samo tole: Tramvajski uslužbenci so imeli povod stopiti v stavko. Da pa stavka ni uspela, je krivda ostudnega narodnjaškega krumirstva. Politični neznačajnež Jelčič, član puljske N. D. O., je s pravo apostelsko gorečnostjo iskal krumirjev proti stavkujočim uslužbencem. Gnusno je bilo to krumirstvo in v globoko temo naj se skrije »Naša Sloga« z vsemi, ki so mu šli na roko, če imajo le še trohico sramu v sebi!

— **Nova iznajdba.** Marljivi sodrug Ivan Leskovec v Pulju, je iznašel jako priprosto način konserviranja svežega mleka. Za mesto Pulj, kakor sploh za vsa mesta, ki se morajo zalagati z mlekom od daleč in v prvi vrsti za delavstvo, za katero je mleko eno najpotrebnejših živil, je ta iznajdba silne važnosti. Služila bi pa po drugi strani našim mlekarškim zadrugam na kmetih. Vsled te iznajdbe pošiljali bi lahko mleko iz vseh krajev slovenskega ozemlja, daleč okolo brez nevarnosti, da bi se mleko vsled razpošiljanja tudi v najbolj vročih mesecih leta pokvarilo. Pozivljemo zaradi tega mlekarne po Slovenskem, da se obrnejo na sodruga Ivana Leskovca, kateri drage volje posreduje pri prodaji mleka in mlekarških izdelkov v Pulju in ki pojde za drugam in poljedelcem tudi na roko, da se lahko okoristijo njegove iznajdbe. Sodruga Ivan Leskovec namerava ustanoviti v Pulju zadržno delavsko mlekarstvo. Ako se mu posreči uveljaviti svojo iznajdbo, stori ne le veliko uslugo delavstvu v Pulju, marveč da tudi povod hitrejšemu razvoju slovenskega mlekarstva. Slovenski mlekarji, ki žele bližnjih podatkov in poduka, naj se obrnejo naravnost na sodr. Ivana Leskovca v javni tržnici v Pulju.

Trst.

— **Iz Sv. Križa pri Trstu.** G. Viktor Bizin nas prosi, sklicujoč se na § 19 tisk. zak., da priobčimo z ozirom na dopis iz Sv. Križa pri Trstu v »Zarji« od 9. t. m. sledeči popravek: Ni res, da sem telefoniral dan pred prvim majnikom v Hans Wildijevo kamnoseško delavnico v Nabrežino, prošeč uradnika, naj za božjo voljo ne izplača delavcem za prvi maj predjuma na račun zasluženega denarja, češ da so delavci itak že preveč »zapuščani«. Res je pa, da jaz dan pred prvim majnikom sploh nisem telefoniral v Nabrežino. Res je dalje, da sem telefoniral dne 27. aprila t. l. ter prosil uradnika, naj ne izplača perdujuma enemu delavcu. Storil pa sem to na izrečno željo dotičnega delavca. Ni res dalje, da sem hotel ostati nepoznan. Res je pa, da sem uradniku g. Hans Wildija povedal svoje popolno ime. Spoštovanjem Viktor Bizin, gostilničar, Sv. Križ, dne 22. maja 1912.

— **Najhujša kazen na svetu.** Jože vpraša Franceta: Povej mi, katera kazen je najhujša? France: Najhujša kazen je biti član N. D. O. Jože: Zakaj? France: Pomisli le, da so člani N. D. O. prisiljeni udeleževati se vsak teden najmanj 21 sestankov, dveh veselje, dveh shodov in neštevilnih sej. Jože: Torej je še hujše kakor če je človek prisiljen čitati »Edinost«, kot n. pr. korektor lista, France: Hujše ni. Kazen je enaka!

ZADNJE VESTI.

HEINOLD PRI CESARJU.

Dunaj, 27. maja. V nedeljo je sprejel cesar ministra za notranje zadeve barona Heinolda v daljši avdienci.

POLOŽAJ NA OGRSKEM.

V parlamentu.

Budimpešta, 27. maja. Situacija se je popolnoma izpremenila, ker so se združile vse opozicijske stranke. Vlada mora prenehati z bojem. Mirno parlamentarno delovanje bo sedaj omogočeno, ker je ostal Justh osamljen in se podal pod Košutovo vodstvo.

Budimpešta, 27. maja. Justhovi pristaši upajo, da dobe kak ministrski portfeli, ako se sestavi nov kabinet, ki bo izvedel volilno reformo, ako Lukacs ne bo hotel skleniti miru. Apponyi je izjavil, da dobi sedaj vlada koalicijsko stranko, ki je pripravljena skleniti kompromis. Ako pa hoče vlada nadaljevati boj in noče dovoliti nobenih garancij za mir, tedaj bo nastopila proti njej združena opozicija.

Budimpešta, 27. maja. Justh je popolnoma opustil svoje radikalne zahteve po volilni reformi. Značilno je, da ni voditelj nove koalicije niti on, niti kdo izmed konservativnih poslancev. Načrt volilne reforme, za katerega se zavzema koalicija, sta izdelala poslanca Vaszonyi in Pavel Sandor. Vzlic temu nista bila dva poslanka povabljena h konferenci pri Košutu, ker sta žida.

Pogreb žrtv krvavih bojev.

Budimpešta, 27. maja. Pogreba žrtv krvavih ekscspov se je udeležilo ogromno število socialistov. Justhova stranka je položila na grob venec z napisom: »Mučencem za ljudske pravice«.

Vladna gonja zoper strokovno organizacijo.

Budimpešta, 27. maja. Oficielna poročila trdijo, da so aretiranci izpovedali, da so dobili revolverje od strokovnih organizacij z naročilom, da naj streljajo. (Kdo verjame?)

ABSOLUTIZEM NA HRVAŠKEM.

Radić zopet obsojen.

Osijek, 26. maja. Včeraj je bil bivši poslanec, vodja kmečke stranke Stjepan Radić pred tukajšnjim sodiščem zopet obsojen na tri mesece težke ječe in sicer zaradi »javnega nasilstva«, katero je po obtožbi izvršil proti okrajnemu predstojniku Sokliću. Zagovornik je vložil ničnostno pritožbo.

Preganjanje socialistov.

Osijek, 26. maja. V uredništvu tukajšnjega socialističnega lista »Volksrecht« je policija napravila hišno preiskavo in zaplenila sto iztisov budimpeštanske socialistične »Volksstimme«. V tem listu izhajajo zanimivi članki o komisarijatu na Hrvaškem. Policija trdi, da je »Volksstimme« dobila gradivo o izjemnem stanju iz uredništva »Volksrechta«. Vsled tega je policija obsodila — tajnika delavskih organizacij Josipa Glatza na osem dni zapora, dasi mu ni ničesar dokazala.

ITALIJANSKA VOLILNA REFORMA.

Rim, 26. maja. Ob tajnem glasovanju je zbornica včeraj sprejela z 284 glasovi proti 62 volilno reformo.

ITALIJANSKO TURŠKA VOJNA.

Streli proti nevtralnim ladjam.

Rim, 27. maja. »Giornale d' Italia« javlja iz Napulja: Parnik »Kavkaz« družbe Messageries Maritimes je včeraj s šestdesetimi izgnanimi Italijani zapustil luko v Smirni. Ko se je peljal mimo male trdnjave pri svetilniku, so Turki oddali dva slepa strela. Kapitan je takoj dal ustaviti. Toda komaj je minilo nekoliko minut, ko sta dve krogli zažvižgali nad ladjjo in udarili v morje okrog tristo metrov od ladje. N barki je nastala panika. Poveljnik ladje je z znamenji zahteval pojasnila, je dobil le odgovor, da naj pelje dalje. Kapitan je naznanil dogodek francoskemu konzulatu.

Konec blokade.

Rim, 27. maja. Danes je blokada otoka Rod odpravljena. Za otok pa veljajo še nadalje zakoni vojnega stanja.

DIJAŠKA REVOLTA.

Porto, 27. maja. Ker so bile dijaške zahteve glede na predpise za izpite odklonjene, so imeli dijaki velik protestni shod. Proti koncu shoda je prišlo do rebelničnih nemirov. Dijaki so razbili, kar jim je prišlo pod roke. Vseučilišče je zaprto.

MAROKO.

Odbit napad.

Fez, 27. maja. Ponoči so Berberi vnovič napadli mesto. Napad je bil ob 4. jutraj odbit.

Gerif zaseden.

Pariz, 27. maja. Četa Girardota, ki šteje 4500 mož, ter ima 12 topov, je včeraj brez težave prekorčila Mulujo in zasedla Gerif brez odpora.

VSTAJA ZAMORCEV NA KUBI.

London, 26. maja. Po vesteh preko Novega Jorka nadaljujejo zamorci svoje napade in plenijo brezobzirno.

Havana, 26. maja. Po pokrajini Santiago so zaprte vse tovarne za sladkor. Varuje jih vojaštvo. Položaj je zelo resen.

Novi Jork, 27. maja. Četa zamorskih vstajev na konjih je napadla plantažo Elsile, komaj 15 milj od Santiaga. Pobrali so mnogo polja in odgnali mnogo konj. Pravijo, da išče vlada stikov z vstaši, ker si želi sprave in pomirjenja na podlagi splošne amnestije.

Washington, 27. maja. Bojna ladja »Nabraska« je z večjim brodomjem odplula proti Key-West, da štiti interese ameriških prebivalcev in njih imetje.

Washington, 27. maja. Mornariška prevozna ladja »Prarie« je odplula s 700 vojakov proti Kubi.

Mississippi.

Poročila, ki prihajajo o poplavih Mississippija, so vedno groznejša. Več milijonov orolov rodovitne zemlje je pod vodo. Vasi in mesta so deroči valovi reke znatno poškodovali. Narasla voda je pregnala na stotočje ljudi iz njihovih mirnih prebivališč in marsikoga je pri naglem begu odnesla voda neznano kam. Jezovi so se podirali, zdvijani valovi so odplavili cela mesta, kakor Bayon, Sara, Novi Orleans, ponosno in gosto obljubeno mesto, največji tržni kraj v južni Uniji in središče ameriškega trga z bombažem, je v največji nevarnosti. Ako predre Mississippij jezove, ki varujejo mesto na zahodni strani, tedaj je Novi Orleans izgubljen.

Marsikdo je mislil, da so Hijobova poročila iz Lujzijane, kjer je spodnji tek in izliv Mississippija, na ameriški način pretirana. Ali kdor ve, kako mogočna, širna je ta reka, ta se ne čudi tem poročilom. Mississippi ni le najdaljša reka v Severni Ameriki, ampak spada poleg Nila, Amaconske reke in Konga k štirim največjim svetovnim rekam. Ako pa vzamemo reko Misouri kot izvir Mississippijev, ki je pri združenju obeh rek mnogo večji kakor Misouri, tedaj je Mississippi najdaljša reka na svetu. Dolžina od njegovega izvira v Minnesoti, ki je visoko na severu Združenih držav, in do izliva v mehiškanski zaliv, je 6530 kilometrov. Njegova struga pokriva nad tri milijone kvadratnih kilometrov zemlje. Mississippijev izvir je natančno določen leta 1832. Amerikane Schoolcraft. Pred njim je bil blizu izvira leta 1541. Španjolec de Soto. Mississippi je odtok jezera Itaska, teče skozi več jezer v Minnesoti proti vzhodu, potem se vije v neštevilnih zavinkih proti jugu skozi eno izmed najširnejših nižin

vsega sveta in končno izliva svoje neizmerne množine vode v petih strugah pod Novim Orleansom v mehiškanski zaliv. Razdalja med Novim Orleansom in izlivom znaša 177 kilometrov. Širina reke, ki teče mimo Novega Orleansa, je 1100 metrov, in globoka je 35 metrov. Mesto varujejo več 100 milj dolgi jezovi, ki jih imenujejo Cevees. Mesto leži tako nizko, da so vsa tla prepojena z vodo in da morajo mrličje pokopavati v obokih, ki so nad zemljo.

Prebivalci ob Mississippijevih bregovih so že od nekdaj ogroženi od njegove neizmerne množine vode. Mississippi drvi s tako naglico svoje valove, da velikokrat predre suho zemljo, ki leži med njegovimi številnimi zavinki. Dostikrat predre tudi bregove in voda udre skozi razpoke v bregu in poplavi daleč naokolo vso zemljo. Redno, vsako pomlad, se ponavljajo Mississippijeve preplave, ki so včasih silnejše, včasih neznatne. Pri teh poplavih ni nič izrednega, da Mississippijevi valovi pokrijejo do 80.000 kvadratnih kilometrov suhe zemlje. Naraščanje reke se prične navadno meseca februarja, ko pridrve mogočni viharji od zaliva čez nižino. V normalnih letih doseže Mississippi 1. aprila svojo največjo višino, nato upade za nekaj čevljev, a zatem prične zopet naraščati. V pozni pomladi in v začetku poletja so v pokrajinah ob Mississippiju in Misouriju silni nalivi, vsled katerih obe reki zelo naraščati, dostikrat traja to naraščanje do avgusta. Ker ima v takih časih reka neznansko silo v svojih valovih, si skrajšuje pot. Mesto Merifus je že več časa ogroženo vsled tega pojava. V mestu so prvotno mislili, da bo reka spodnesla mestna tla in so zato zgradili močan varnostni zid. Odslej se zaletavajo Mississippijevi valovi z vso močjo v nasprotno obrežje.

Škoda, ki jo Mississippijeve poplave povzročujejo vsako leto, je izredno velika. Poplava v letu 1892, je napravila škode za 30 milijonov dolarjev, leta 1897, so cenili škodo celo na 40 milijonov dolarjev. Najbolj so vedno prizadeti poljedelski okraji, kjer utone redno na stotočje živine. Že več kakor dvesto let se bojuje prebivalstvo v Novem Orleansu in okolici, da bi omejilo poplave. Najbolj skrbje za trdne in visoke jezove, za katere je izdala vlada do leta 1908, že 22 in pol milijonov dolarjev. Ali vzlic varnostnim pripravam pričakujejo ljudje leto za letom s strahom in trepetom, da jim mogočni valovi ne razrušijo, kar so si ustvarili z delom in trudom. Leta 1882, je stala voda 162 dni nad normalno višino pri Bicksburgu, leta 1897, pa 80 dni. Novi Orleans je bil najbolj prizadet leta 1903. Letošnje poplave prete postati večje in strahotnejše kakor vse prejšnje.

NOVICE.

* **Usmrtilitev duhovnika.** V Bostonu so obsodili 21. t. m. reverenda Clarena Richesona, ki je bil zastrupil svojo nevesto, na smrt. Usmrtili so ga z elektriko. V zadnjih dneh sodne obravnave je bil Richeson zelo nemiren in nervozen, vendar so porotniki izjavili, da je odgovoren za svoje dejanje. Na dan usmrtnice se je zopet pomiril in skoro z usmevom je sedel na električni stol, kjer je bilo njegovo življenje v par hipih pri kraju.

* **Kuga na Kitajskem.** Uradno poročajo iz Honkonga, da se je pojavilo 208 slučajev kuge; izmed teh je bilo 179 smrtnih.

* **Balon »Salzburg«.** Prejšnji četrtek 16. t. m. je odšla popoldne iz Ausseea ekspedicija 45 mož po truplo ponesrečenega zrakoplovca Oblta, ki je bil vodnik ponesrečenega zrakoplova »Salzburga«. Truplo je bilo zakopano globoko v snegu. Bilo je tako spačeno, da ga ni bilo možno spoznati; smrt je bila nastopila vsled utrujenosti in mraza. Približno 600 metrov od zrakoplovčevega trupla so našli zrakoplov, zakopan v šest metrov globokem snegu. Bil je popolnoma nepoškodovan, v gondoli so bile beležke ponesrečenega nadporočnika. Iz beležke je bilo razvidno, da se je zrakoplov dvignil 26. decembra ob 12. uri in 5 minut iz Solnograda in je plul 2 — 3000 visoko v Mrtno gorovje, kjer se je ukrcal ob 1. in 15 minut opoldne v Schafrkarju. Spravil je orodje v red... Druge beležke niso povedale. Plašč ponesrečenega zrakoplovca so našli v zrakoplovnem košu. Najbrže ga je pustil, da bi ga ne oviral in je skušal dospeti v dolino. Smrtno utrujen je najbrže sedel in zmrznil. Zrakoplov je ekspedicija za sedaj pustila še v gorah, z mrtvim Obltom pa je krenila v dolino.

* **Vojna — šola sirovosti.** Kako v vojni posirove vsa čuvstva, o tem pričajo dogodki, ki jih poroča »Avanti« iz Verone in Livorna. V Verono so se vrnili 12. maja vojaki z bojišča; nekateri so imeli s sabo škatljice in v škatljicah ušesa Beduinov, kot spomin na vojno! V Livornu se je bahal vojak z ušesom, da ga je izpulil Turku, ki je bojeval smrtni boj. Omeniti moramo, da ti vojaki niso bili iz Tripolisa, torej o njih ne moremo trditi, da bi jih zavedle grozovitosti proti berzaljerom do take neverjetne posiruvelosti. Ti vojaki so bili iz Bengazija. V Bengaziju se je torej moritev ljudi drugega plemena završila tako zadovoljivo, da so vojaki z veseljem srcem vzeli sabo dele mrtvih sovražnih trupel. Italijanskim sodnikom je treba častitati; dobili bodo dela, jetnišnice pa goste. Duhovi sirovosti in podčevjanosti se ne kličejo nekanizvano.

* **Največji parnik.** V četrtek so s sijajnim slavljem spustili v Hamburgu v morje največji parnik na vsem svetu. Imenuje se »Imperator«. Komaj pet tednov je minilo, odkar se je potopil »Titanic«, ki je bil poleg »Olympica« največja ladja na svetu, in že bo splavala po morju mnogo večja ladja, ki bo prekašala vse, kar so še kdaj gradili po ladjedelnicah. »Imperator« je lastnina Hamburg-Amerika-Linie. Z novim parnikom bo dobila Nemčija zopet prvenstvo na morju, katero so ji v zadnjih letih odvzeli Angleži. Novi parnik je dolg 268 metrov, 31 metrov širok in visok 63 in pol metrov. Parnik tehtja skoraj 44 milijonov kilogramov. »Imperator« bo imel 1100 oseb v službi, potnikov bo

lahko sprejel 4000. Štiritisoč oseb, to je že prebivalstvo majhnega mesta. Oni potniki, ki imajo kaj pod palcem, bodo na parniku lahko uporabljali kopališče, telovadnice, gledališče, poslušali bodo koncerte. Na parniku bo izhajal tudi vsak dan časopis, ki bo prinašal najnovejše vesti. V aprilu ali maju prihodnjega leta bo nastopil parnik svojo prvo vožnjo iz Hamburga v Novi Jork.

*** Stavka gobavcev.** V veliki japonski bolnišnici za gobavce v Kamejomi so pred kratkim pričeli stavkati bolniki. Izjavili so, da niso zadovoljni s postrežbo in da zahtevajo za svoje delo, ki ga opravljajo v bolnišnici, 10 vinarjev na dan. Uprava bolnišnice je kratkoma odobila te zahteve, in zato so bolniki pričeli stavkati najprej na ta način, da niso hoteli nič več jesti in da so prenehali z vsakim delom v bolnišnici. Nekaj gobavih bolnikov je ponoči zbežalo iz bolnišnice. Ravnatelju so pustili pismo, v katerem izjavljajo, da jih to prav nič ne briga, če še drugi ljudje dobe njihovo bolezen, ker dolžnost zdravih je, da pošteno skrbijo za bolnike in jim pripravijo človeka vredno življenje, drugače naj si posledice sami pripišejo. Policija na vso moč zasleduje begune, ki so si menda obraze močno pobarvali, da bi zakrili brazgotine.

*** Pokojni človek.** Duhoviti angleški pisatelj Jerome K. Jerome je imel pred kratkim v Cambridge predavanje o nemiru med delavstvom, ki ga je označil za najbolj zdravo znamenje časa. Izmed njegovih izjav naj omenjamo zlasti naslednje mesto: »Pojkni človek zahteva, da ga ščitijo proti delavstvu, ki se združuje za svoje lastne namene. Ta nenadna zahteva pokojnih razredov po dobi miru in varnosti je nekoliko patetičen pojav. Svet naj bi bil za pokojnega človeka varen kraj. Mezdni delavec mora biti zadovoljen s spremembami delovnega trga, toda državni papirji pokojnega človeka morajo imeti stalno vrednost. Rad bi vedel, kaj pomeni ta nenadna zahteva tistih ljudi, ki drugače tako pogumno govorijo o zmagi močnih, o obstanku najspretnostih, o tistih, »ki jim pomaga bog, če si pomagajo sami« in o podobnih stvareh. Na nesrečo pa si je začel delavec sam pomagati, in nenadno ti stavki nimajo prejšnje veljave. Mnogo slišimo, da je pravica moč; toda današnji pokojni človek je najbrž mahoma spremenil svoja čustva v zmislu naukov Kristusove gorske pridige. Ampak zelo se bojim, da doživi velečlenice osebe, ki zahtevajo, naj delavstvo preneha vznemirjati jih, in ki zahtevajo, naj bo svet pokojen kraj pokojnih ljudi, bridko razočaranje.«

*** Umeten les.** Francoz L. Charré je izumil po šestletnem delu in trudu način za izdelovanje umetnega lesa, ki bo gotovo povzročil v lesni industriji marsikatero spremembo in pocenil lesne izdelke. Izdelovanje umetnega lesa je združeno z majhnimi stroški in ima tudi to prednost, da je izredno trpežen in da se ne spremeni, če je izpostavljen vremenskim neizvedam. Umeten les se bo uporabljal za najraznovrstnejše izdelke, za katere naraven les ni primeren. Umeten les je iz slame. Bilke se s pomočjo posebnih strojev precejajo po dolgem. Precejene bilke obdelavajo potem s kemičnimi substancami, nato se prekuhajo in s silnim pritiskom se zgnejejo v enotno maso. Material, ki se je pridobil na ta način, se porabi za najrazličnejše izdelke: za palice poljubne dolžine, za široke deske ali debele trame, s kakršnimkoli obsegom. Umeten les je trši od naravnega, žaga se lepo, prerez je jasen in oster. Stroški za izdelovanje so zelo nizki, ker se dobiva slama povsod. Tudi les za kurjavo se izdeluje na sličen način iz slame, daje veliko gorkote, gori z dolgim plamenom in razvija malo dima. Izumitelj Charré je konstruiral poseben stroj, s katerim bo izdeloval les za užigalice iz umetnega lesa. Užigalice iz umetnega lesa gore mnogo bolje, so bolj trdne in cenejše.

*** Saški tkalci in junkersko nasilje.** Šest socialno demokratičnih poslancev, ki so v pruskem deželnem zboru, je dobilo 20. t. m. od saških tkalcev obširen zavitek, v katerem je bilo blago za šest telovnikov. V priloženem pismu so povedali tkalci, da so slišali, da so policisti strgali Borchardtu telovnik, ko so ga siloma vlekli iz zbornice. Poslano blago naj porabijo gospodje v poravnavo škode, ki so jo jim povzročili policisti.

*** Mrzle kopeli.** Najugodnejši čas za kopanje na prostem je eno ali dve uri pred opoldanskim obedom. S polnim želodcem ni dobro v vodo, a priporočljivo tudi ni kopanje, dokler ima človek še prazen želodec; eno uro pred kopanjem naj se uporabi kaka malenkost. Do kopalnega prostora se mora hoditi počasi, obleko je sleči kolikor mogoče hitro, nato skočiti v vodo brez dolgega premišljevanja. Popolnoma napačno je naziranje, da se mora ohladiti človek, ko je že slečen. To je škodljivo. Kakor hitro je človek v vodi, izgubi veliko množino telesne toplote, zato mora imeti v telesu nekaj zaloge toplote, s katero izenači hipno izgubo. Drugače mrazi človeka, dobi kurjo polt in celo zobje mu šklepetajo. V vročih dneh se človek pri hoji zelo segreje, a ohladiti se mora, dokler je še oblečen, ker obleka zabranjuje popolno izgubo toplote, katere se je vsled hoje in vročine nabralo preveč. Kdaj je človek dovolj ohlajen? Edino pravo merilo je srce. Srce mora utripati popolnoma mirno in enakomerno. Hipni prehod iz zraka v vodo okrepi kožo. Bojazljivci le drgnejo najprej glavo in prsi z vodo in lezejo le počasi v vodo. Skok v vodo mora

biti pogumen. Kakor hitro je človek v vodi, mora s krepijim gibanjem pregnati občutek mrzlot, ki se polasti vsakogar. Vsak naj bi znal plavati. Ljudje s trdno naravo so lahko brez skrbi pol ure in tudi še delj v vodi, slabotni imajo navadno že od petih minut dovolj.

*** Mandat predsednika nemškega državnega zbora.** Če primerjamo škandalozno postopanje meščanske večine v avstrijski poslanski zbornici glede na verifikacijo mandata s poročilom verifikacijskega odseka v nemškem državnem zboru o mandatu predsednika Kaempfa, se nam zdi, kakor pravilica iz devete dežele. Komisija priporoča zbornici, da da po vladnih organih preiskati nekatere točke ugovora proti Kaempfovi izvolitvi. Komisija se je prepričala, da je treba od Kaempfovih glasov, ki jih je dobil 5588, odšteti 19 in jih prišteti socialnemu demokratu Diwelli, ki ji ostal s 5579 glasovi v manjšini. Če preiskava potrdi ta rezultat, bo proglasiti socialno demokratičnega kandidata za izvoljenega ali pa razveljaviti volitev. Kaempf ne namerava počakati izida preiskave in odloži prostovoljno svoj mandat. Nemški državni zbor čaka v jenskem zasedanju naloga, da si izvoli novega predsednika.

*** Rusko nasilstvo.** Pred nekaj dnevi je obsodilo rusko sodišče v Varšavi Angležinjo, gosposdično Malecko, zaradi »socialističnega naziranja« na štiriletno prisilno delo in na domstno pregonstvo v Sibiriji. Ta gorostasna obsodba je izzvala na Angleškem veliko ogorčenje. Javnost zahteva, da nastopi angleška vlada pri ruskih oblastih prav odločno proti krivic, ki se je zgodila angl. državljanke. Gosposdično je denunciral človek, ki ima že zelo obteženo vest in ki je že marsikoga spravil na vislice. Oče gosposdične je bil Poljak, a se je pred pol stoletjem izselil na Angleško in se tam poročil z neko Angležinjo. Njegova hčerka se je pred nekaj leti naučila poljsko in se je stalno naselila v Varšavi, kjer je občevala z nekaterimi poljskimi socialisti, ki jih je poznala še iz Londona. Zaradi tega občevanja je bila obsodena. V aprilu pretečenega leta so jo aretirali, bila je šest mesecev v preiskovalnem zaporu, pozneje so jo proti kavčiji izpustili. Pretečeni teden so jo obsodili. Gosposdična Malecka niti ni socialistinja, kakor trdijo njeni ožji znanci, ampak je le simpatizirala s socialističnimi idejami. Angleški konzulat v Varšavi je zahteval od sodišča poročilo o procesu. Tozadevni akti so dospeli v ponedeljek v London. Angleški listi pripovedujejo, da je Edward Grey že interveniral v tej zadevi pri ruski vladi.

*** Zabranitev nezdov na morju.** Grozna nezdova »Titanica«, katero je povzročilo edinole rekordno tekmovalje konkurenčnih parobrodskih družb, kar so dokazale vse dosedanje preiskave, je pripravila merodajne kroge do tega, da so izdelali načrte, po katerih bi bile v prihodnosti take nezdove izključene. Najenostavnejši predlogi zahtevajo, da naj ima vsak parnik toliko rešilnih čolnov, da se lahko rešijo vsi, potniki in moštvo. W. Laas, profesor na berlinski tehniki, pa meni, da je za varnost popolnoma postransko, če je na parniku dovolj rešilnih čolnov ali ne. Laas pravi, če pomislimo, da moli tak moderni parnik-velikan iznad morsk površine tako visoko kakor štirinadstropna hiša, tedaj je nemogoče, da bi ne zadeli rešilni čolni, ko se spuščajo v vodo ob ladjine stranice. Ako je morje močno zibano, se nagne sedaj ena, sedaj druga stran tako, da se razbijejo vsi čolni ob ladjinih stranicah, preden jih je sploh mogoče spustiti v morje. Čolni morajo biti pritrjeni visoko ob ladi, da se ne razbijejo, če je morje viharo. Popolnoma nemogoče je, pravi Laas, da bi imele velike ladje seboj dovolj čolnov za vse ljudi, če bi prav zamogli postaviti čoln poleg drugega, ali pa čoln vrh drugega. Dalje je tudi neizvedljivo, da bi imela vsaka ladja toliko izvežbanega moštva, ki bi znalo čolne varno spuščati v morje in tudi tako številnega moštva ne more imeti nobena ladja; da bi bilo za vsak rešilni čoln dovolj zmognih veslačev. Laas pravi, da so sledeče tri določbe mnogo važnejše: 1. določitev morskih potov po privatnem ali pa internacionalnem sporazumljenju in zaznamovanje potov s pomorskimi znaki; 2. regulacija za vodstvo ladje z internacionalnimi signali in znaki za izogibanje, kakor tudi vedno izboljševanje vseh pripomočkov plovbe, kakor pomorskih kart, kompasa, kronometra in brezžičnega brzojav; 3. gradnja ladij, ki se ne potopijo. Če sedaj so zgrajeni moderni, veliki parniki za osebni promet tako, da je potop precej otežen. Tem ladjam so nevarne le kolizije z drugimi parniki, ledenimi gorami in ladjinimi razvalinam, dalje če dobi ladja poškodbe v dnu ali če zavoji v plitvo ali peščeno morje. Zadnja dva slučaja se morata najbolj upoštevati, ker moderni parniki vozijo varno le tam, kjer je morje zelo globoko. Ali s primerno konstruiranimi ladjami se omeji lahko tako obsežne nezdove, kakršna je zadela »Titanica«. Vsaka ladja bi morala imeti več prostorov, ki so neprodorni za vodo. Važna je tudi nabava trdnih sesalk, ki bi morale imeti lastno električno centralo in bi stale v takem delu ladje, da bi zamogle delati tudi še tedaj, ko bi bili že vsi prostori, v katerih so stroji in kotli, napolnjeni z vodo. S takimi sredstvi bi se poškodovana ladja lahko 12 ur ubranila potopa. V tem času bi z brezžičnim brzojavom priklkali izdatno pomoč. Kot glavno zahtevo predlaga prof. Laas, da se upelje brezžični brzojav

obvezno saj na glavnih progah, ki so namenjene osebnemu prometu, in da se ledeniki s posebnih kontrolnih ladij, spremljenih z daleč segajočim brezžičnim brzojavom skrbno opazujejo. K sklepu pravi prof. Laas: »Pri vseh predlogih in nasvetih o varnosti osebnega prometa na morju je treba predvsem gledati na to, da je veliko važnejše preprečiti nezdove, po-

sebeno kolizije, in zabraniti, da ladja ne zavoji na plitva in peščena mesta v morju, in da je šele v drugi vrsti gledati na to, da se omeje posledice težkih nezdov.«

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in salaga založba Zarja.
Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Delavske zadruga za Trst, Istro in Furlanijo

vpisana zadruga z omejenim poroštvom.

Cenjeni zadružniki!

Promet naših zadrug v društvenem letu 1911.—1912., ki se zaključuje dne 30. junija, je zelo vspodbujevalen in obeta izredno dobro bilanco. Vsa zadržna skladišča so napredovala. Letos bomo dosegli milijon in dvestopetdeset tisoč kron razprodaje.

Pod jako dobrimi avspicijami smo priklopili kopersko zadrugo »Unione Cooperativa«. Novih skladišč se pa v tekočem letu ni ustanovilo. To pa zaradi tega, ker smo uporabili ves naš trud in vse naše denarne moči v konsolidiranje obstoječih skladišč in pa v priprave za bodočo fuzijo drugih obstoječih zadrug in za otvoritev novih skladišč. V zadržni pekarni bodo stroji kmalu uvedeni. Delo je že pri kraju. Vrše se priprave glede zgradbe centrale s strojnimi napravami za obdelovanje in razpošiljanje mleka vsem tržaškim skladiščam, glede zgradbe centrale za obdelovanje svinjskega mesa in glede otvoritve skladišča za prodajo obuval in oblek.

Ako bo tekoče leto, leto konsolidiranja, proučevanja in priprave, bi moralo biti prihodnje leto pridno pripravljeno ekspanzive.

Ako bo dobilo vodstvo pri svojih članih dovolj denarne podpore, da uresniči v prihodnjih mesecih svoje načrte, bi se morale približati Delavske zadruga za Trst, Istro in Furlanijo v letu 1912.—1913. drugemu milijonu razprodaje.

Zato Vas vabimo, da sodelujete z vsemi svojimi močmi v dosego tega lepega uspeha. Poleg vstrajne agitacije za pridobivanje novih članov, nam daste najlepšo pomoč s tem, da — ako še niste — izplačate popolnoma svoj 20-kronski zadružni delež in da vložite svoje prihranke v naš

hranilni oddelek.

Sledeč zgledu najboljših zadrug, ki so nabrale v svojih hranilnih oddelkih milijonske vsote in dale tako impulz svojemu prometu, bomo dovolili tudi mi, začeni s 1. majem 1912.

5-odstotne obresti na vseh hranilnih vlogah.

Tako Vam ne zagotovimo samo točnost, prosto vsakršnih uradnih zaprek, ki Vam je ne nudi nobena banka in nobena hranilnica, marveč Vam zagotovimo tudi večji dobiček.

Ako boste vlagali svoje prihranke v to cvetečo delavsko inštitucijo mesto v tuje zavode, boste dobivali vedno večje koristi in donosi boste veliko razvoju Delavskih zadrug.

Ni ga med Vami, da bi bil bogat; naša zadruga je zadruga delavcev; toda ako združite Vaše individualne moči in jim daste skupno smer, tedaj vstvarjajo te moči prave čudeže.

Že sedaj smete gledati z opravičenim ponosom na te svoje Delavske zadruga. Pomagajte nam napraviti jih večje in, tako vedno močnejše! Tako boste imeli vedno večje gnotne koristi in pridobili si boste moralno zadoščenje, da ste prispevali zadržnemu napredku.

V mesecu maju 1912. se bode pridržalo vse stare hranilne knjižnice in izročilo nove z novimi pogoji. Stare knjižnice se izroči lahko, proti potrdilu prvega uslužbenca, v skladišču, kjer se člani navadno poslužujejo. Nove knjižnice se bo izročilo v teku osmih dni.

Vlaga in dviga se prihranke ne samo v zadržnem uradu, marveč tudi v vsakem zadržnem skladišču. Poleg tega so bile uvedene HRANILNE DOPISNICE od 5 kron za male prihranke z znamkami po 10 vin. Dopisnice in znamke se dobi lahko v vseh zadržnih skladiščih. Hranilne dopisnice, napolnjene s 50 znamkami, se zamenja lahko v vsakem skladišču Delavskih zadrug, ki dajo zanje PET KRON V ŠTETEM DENARJU. Vsote od pet kron naprej se sme izročiti, skupno s hranilno knjižico, v vsakem skladišču proti provizoričnemu potrdilu prvega uslužbenca.

V Trstu, aprila 1912.

Vodstvo.

Izdelki solidni.

Zmerne cene.

Zaloga pohištva in tapetniškega blaga

Fr. Kapus, Ljubljana

Marije Terezije cesta šte. 11. . . . Kolizej.

Velika izbira vsakovrstnega pohištva za spalne, jedilne in gosposke sobe. Divane, otomane, žimnice, modroce iz morske trave, zmednice na peresih,

podobe, zrcala, otročje vozičke itd.

Sprejemajo se tudi opreme hotelov.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin. v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Šubič, Miklošičeva cesta.
Senk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Trejo, „
Kušar, „
Podboj, „
Bizjak, Bahoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Svetek, Zaloška cesta.
Sešark, Šelenburgova ulica.
Suhadole Anton, Zelena jama 50.

Dolenec, Prešernova ulica.
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, Zidovska ulica.
Kleinstein, Jurčičev trg.
Wisiak, Gosposka ulica.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilšerjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor.
Križaj in Kotnik, Šiška.
Likar, Glince.
Jezeršek, Zaloška cesta.

Delavska hranilnica in posojilnica v Ljubljani

(vpisana zadruga z omejenim jamstvom.)

Wolfova ulica št. 3, II. nadstropje.

Obrestuje hranilne vloge po 4 1/2%. Sprejema vloge na tekoči račun. Posojuje na osebni kredit in zastave, vredn. listine, hipoteke itd.

Uradije se vsak četrtek od 2. do 3. ure in vsako soboto od 6. do 7. ure popoldne; nujna pojasnila se daje pa tudi ob vsakem drugem navadnem dnevnem času.